

Spolupráce při péči o významná evropská stanoviště v Moravském krasu

Moravský kras a Natura 2000

Území Moravského krasu vyniká pestrostí přírodních podmínek a neobvyklým bohatstvím živé i neživé přírody. Jeho významná část byla navržena jako součást sítě evropsky významných lokalit Natura 2000 s výskytem mnoha cenných přírodních stanovišť a chráněných druhů rostlin a živočichů. Velká druhová rozmanitost této oblasti není jen výsledkem čistě přírodních procesů, ale je těsně spjata s osídlením a obhospodařováním krajiny člověkem. V současné době jsou však drobná políčka spolu s četnými remízky již scelená v rozsáhlá pole a bývalé pastviny zarůstají křovinami. Dnešní lidé již doma nechovali zvířata, pro která by potřebovali nezbytnou péči. Lesní hospodářství je

z velké části podřízeno zavedeným technologiím na zpracování dřeva jehličnanů a příliš nerespektuje přirozenou skladbu lesních porostů.

S vymizením tradiční zemědělské malovýroby, pastevectví a se změnou způsobu hospodaření v lesích se přírodní bohatství této krajiny postupně snižuje, ubývá vzácných biotopů, a tedy i míst pro přežití mnoha druhů rostlin a živočichů. Tyto problémy si uvědomuje nejen Správa CHKO Moravský kras, která se dlouhodobě snaží o obnovu nejceněnějších částí přírody, ale i Evropská komise, která vytvořila na podporu evropsky významných lokalit finanční nástroj - program LIFE-Nature. A právě projekt obnovy teplomilných stanovišť Moravského krasu je v České republice prvním, který byl podpořen z tohoto zdroje.

Projekt LIFE-Nature

Ve středoevropských podmínkách jsou přirozenou vegetací lesy. Původní lesnatou krajinu však před několika tisíci lety člověk začal měnit na mozaiku polí, luk, úhorů, pastvin a lidských sídel. Vytvořil tak vhodné životní prostředí pro množství teplomilných živočichů a rostlin, které u nás brzy zdomácněly. Takto vzniklá nelesní rostlinná společenstva byla udržována pastvou a pravidelným kosením. Díky dlouhodobé činnosti člověka si krajina uchovala svůj malebný ráz, druhově bohatá vegetace stepních trávníků je nejceněnější součástí přírody Moravského krasu.

Změna způsobu obživy a životního stylu obyvatel za posledních 50 let vede k zanedbávání krajiny, která vznikala a přetrvávala po dlouhá staletí prakticky beze změny. Dříve hojná druhově bohatá nelesní vegetace dnes proto rychle ustupuje, neboť zarůstá křovinami, náletovými dřevinami a v nejhorším případě agresivními invazními druhy. Zarůstání nelesních biotopů zejména jasanem ztepilým a nepůvodním trnovníkem akátem znamená značný úbytek ohrožených rostlin a vymizení celé řady bezobratlých živočichů (např. motýlů), kteří jsou na tuto vegetaci potravově vázáni.

Projekt LIFE-Nature, realizovaný v Moravském krasu, je zaměřen na záchranu těchto biotopů. V teplé oblasti Hádů a na cenných lokalitách v údolí Říčky je jeho součástí kácení náletových dřevin, pravidelné sečení vybrané vegetace, návrat nelesní teplomilné vegetace do vápencového lomu a odkup jeho nejohroženějších částí. Cílem projektu je i zavedení pastvy ovcí a koz na nejceněnějších stepních lokalitách v severní části území. V oblasti Vývěřů Punkvy započne úprava druhového složení kulturních smrkových lesů na kontaktu s reliktní teplomilnou vegetací.

Spolupráce na projektu

Realizátorem projektu je **Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Pozemkový spolek Hády (PSH)**, která by se však neobešla bez spolupráce s dalšími organizacemi.

Praktické zásahy (likvidace nepůvodních a expanzivních druhů dřevin a bylin, kosení stepních a lesostepních společenstev, rekultivace vápencového lomu na Hádech) na cenných přírodních stanovištích provádí v těsné součinnosti s občanským sdružením **Rezekvítek** – jež sdružuje jednotlivce, kteří se dobrovolně věnují ekologické výchově a ochraně přírody. Rezekvítek pečuje o několik brněnských chráněných území, ale zabývá se i tvorbou výukových pomůcek a vydává publikace pro praktickou ekologickou výchovu.

Při obnově přirozené skladby dřevin v lesních porostech především na Hádech a v přírodní rezervaci Hornek je naším partnerem **Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny**, organizační součástí Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, jehož posláním je i příkladné šetrné, přírodě blízké lesní hospodaření.

Zejména v severní části Moravského krasu se snažíme o obnovu pastvy ovcí. Zde je nám neocenitelným společníkem zemědělské družstvo **Zemspol a.s. Sloup**, díky kterému se na opuštěné pastviny opět vrací tento tradiční druh péče o krajinu a obnovuje se bývalá druhová pestrost bylinného patra, která je s pastvou do velké míry spojena.

Součástí projektu je i odkup přírodně cenných stanovišť v lomu na Hádech, jenž by nebyl možný bez velmi vstřícného postoje vlastníka – firmy **Českomoravský cement, a. s., nástupnická společnost**. Toto území bychom chtěli při zachování zásad ochrany přírody zpřístupnit i široké veřejnosti. Tě jsou také určena některá další opatření projektu jako např. opravy a protierozní úpravy cest.

Na Hádech také probíhají přírodovědné terénní výukové programy pro studenty základních, středních a vysokých škol i dny

otevřených dveří pro veřejnost. Garantem těchto aktivit je **Lipka** – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, které se od svého vzniku v září 1991 se aktivně podílí na školní i mimoškolní ekologické výchově a vzdělávání zejména v brněnském regionu.

Agentura ochrany přírody a krajiny - Správa chráněné krajinné oblasti Moravský kras, jež je správním úřadem s kompetencemi v oblasti ochrany přírody a zvláště chráněných druhů, v projektu LIFE-Nature odborně garantuje péči o teplomilná stanoviště a koordinuje financování podílu ČR v projektu.

Bez zapojení výše uvedených subjektů by nebyla úspěšná realizace projektu možná a jasně ukazuje, že dlouhodobě udržitelná péče o přírodu je možná pouze při vzájemné spolupráci a toleranci všech zainteresovaných – vlastníků, hospodářů, zájmových skupin i státních institucí.

Vydala ZO ČSOP Pozemkový spolek Hády

(text: Libor Kotouč, Lubomír Tichý, Václav Izák; foto: Libor Kotouč, Lubomír Tichý, Václav Izák)

Tento materiál slouží k propagaci sítě chráněných území Evropské unie Natura 2000, jejíž vznik je zakotven ve směrnicih EU o ochraně přírodních stanovišť a ptáků s cílem obnovit, chránit a pečovat o ohroženou flóru, faunu a přírodní stanoviště. Tiskovina byla financována z projektu LIFE04NAT/CZ/000015 programu Evropské unie LIFE-Nature, který byl zřízen na podporu soustavy Natura 2000.

